

беруть витоки у демократизмі давніх слов'ян і своєрідності суспільно-політичної ситуації, що склалася у X – початку XI ст. у Східній Європі.

Література:

1. Цокур Є. Етапи становлення громадянського суспільства в Україні в контексті забезпечення легітимності політичної влади. *Політичний менеджмент*. 2009. № 3. С. 129–136.

2. Чувардинський О. Г. Громадянське суспільство в Україні: історичні корені. *Політичний менеджмент*. 2008. № 1. С. 158–164.

3. Потульницький В. А. Історія української політології (концепції державності в українській зарубіжній історико-політичній науці. Київ : Либідь, 1992. 230 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-546-4-5>

HISTORICAL RECONSTRUCTION OF IVAN TRUSH'S JOURNEY TO SAQQARA

ІСТОРИЧНА РЕКОНСТРУКЦІЯ ПОДОРОЖІ ІВАНА ТРУША ДО САККАРИ

Yamash Yu. V.

*Candidate of Art Histori (Ph.D.),
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Design
National Forestry University of Ukraine
Lviv, Ukraine*

Ямаш Ю. В.

*кандидат мистецтвознавства,
доцент,
доцент кафедри дизайну
Національний лісотехнічний
університет України
м. Львів, Україна*

Реконструкція творчих вакацій відомого українського художника Івана Труша до Єгипту 1912 р. у сучасній науковій історичній та мистецтвознавчій літературі та працях дослідників минулого практично ніколи не провадилась. Фактично білою плямою лишається важливий фрагмент єгипетського перебування – історія подорожі художника з Каїру до Саккари та Мемфісу. Якщо ця поїздка й згадується у монографіях та статтях то лише у формі переліку сюжетів які були намальовані художником [1–5, 13]. Проте, здійснити сучасну історичну реконструкцію дозволяють архівні документи, епістолярій та мемуаристика самого художника та його родини що зберігаються в архівах України [6–10]. Основним зібранням за кількістю та цінністю

документального матеріалу лишається Архів Труша (АТ) Національного музею у Львові ім. митрополита Андрея Шептицького (НМЛ). У ході тривалого дослідження цієї теми було також здійснено польові дослідження по єгипетського маршруту Івана Труша 2007 р. [12].

Перебуваючи у Єгипті 1912 р. український художник Іван Труш 30 березня спромігся здійснити мандрівку до Саккари та Мемфісу. На той час митець мешкав у готелі розташованого у центральній частині Каїру. Він дістався долини Гіза де знаходились великі піраміди на міському трамваї. Цей шлях майже у 20 кілометрів зайняв півтори години. За пів тижня що Труш перебував у єгипетській столиці він встиг оглянути цитадель з розкішною мечеттю Мухамеда Алі, давній мусульманський цвинтар який у своїх листах називав «Гроби халіфів», відвідати долину Гіза та оглянути піраміди й Великого Сфінкса [6].

У плани мандрівки до Саккари входило також потрапити до Мемфіса де знаходився колос Рамзеса II. Про свій намір Труш написав своїй дружині напередодні у п'ятницю 29 березня: «Завтра або в неділю (позавтра) зроблю з провідником чудову екскурсію до Саккари а відтіль через кусок лібійської пустині до каїрських пірамід. Се найгарнійше, що тут можна пережити» [6]. Художник винайняв провідника й вони рушили у дорогу – він на віслюку, а провідник на драмадері. З часом мандрівники, на прохання Труша, помінялись транспортними засобами; художник пересів на драмадера. Описуючи подорож у листі до дружини він буде порівнювати цю їзду верхи з плаванням на пароплаві й аналогічними відчуттями хитавиці [7]. Крім малярських приладів, матеріалів та інструментів митець взяв з собою кишеньковий фотоапарат «Кодак» й зродив невеличку серію знімків з караванами верблюдів які траплялись на шляху. Найбільше зацікавлення викликали у Труша чисельні давні поховання в т. числі менш відомі піраміди які траплялись на шляху. Всі давньоєгипетські святині знаходились по праву руку де панувала пустеля. Труш мусив ігнорувати їх обсервацію й тільки здалека розглядав залишки поховань у вигляді груд каміння що мало нагадували піраміди. Проте окремі його зацікавили й він у своєму майже щоденному звіті дружині згадав що бачив кілька інтересних «гробів» [7].

Діставшись Саккари мандрівники повернули в право й заглибились у лібійську пустелю. Піраміда Джосера й декілька супутніх дрібних пірамід не викликали великого захоплення Труша: «Піраміди в Саккарі інтересні але не надзвичайні і трохи менші як в Гізе під Каїром». Там художнику вдалось зробити декілька живописних студій в тому числі етюд з мотивом піраміди Джосера [11–12].

Далі мандрівники рушили до Мемфіса. Його руїни являли собою лише два лежачих колоси Рамзеса II й ще маленького сфінксіка посеред мальовничого болота.

У найближчому селі Мемфіс що перейняло назву від давньої столиці провідник домовився з місцевим фелахом і їх пустили до хижі та за невеличку плату пригостили кавою. Після їзди на дромадері Труша загойдало; йому стався заворіт голови й сильно нудило. Про це він докладно напише своїй дружині в листі [7]. Художник приліг на дерев'яну лаву й спав півтори години.

Пізніше мандрівники рушили далі, подолали ще один кілометр й дісталися через переправу правого берега Нілу. Вже коли сонце схилялось до небокряю опинилися у Гелюані – невеличкому курортному містечку. Там знайшли кав'ярню, замовили собі по філіжанці чаю. Чаювали на відкритій веранді.

Повертався художник до Каїру пізно у вечорі замовивши на зворотний шлях собі фіакр. Лише о 20 годині художник дістався до свого каїрського готелю.

Ця подорож тривала понад п'ять годин. Художник спромігся за цей час написати декілька етюдів та зробити фоторепортаж.

Реконструкція подорожі Івана Труша до Саккари та Мемфісу розкриває нові сторінки життєвого й творчого шляху художника, збагачує історичну й мистецтвознавчу науку новими відомостями про одного з найкращих українських митців ХХ ст.

Література:

1. Голубець М. Іван Труш. *Література і мистецтво*. 1941. № 4. С. 48–50.
2. Гудзович М. Іван Труш. *Образотворче мистецтво*. 1940. № 5. С. 10–12.
3. Островський Г. І. І. Труш. Нарис про життя та творчість. К. : Мистецтво, 1955. 88 с.
4. Нановський Я. Іван Труш. К. : Мистецтво, 1967. 88 с.: іл.
5. Іван Труш. Твори з приватних збірок. Львів : Інститут колекціонерства українських мистецьких пам'яток при НТШ. К. : Оранта, 2005. 128 с.
6. Лист І. Труша до Аріадни Труш (Драгоманової). Каїр, 29 березня 1912 р. НМЛ. АТ-54888/2. Арк. 66.
7. Лист І. Труша до Аріадни Труш (Драгоманової). Каїр, 4 квітня 1912 р. НМЛ. АТ-54888/2. Арк. 69.
8. Труш І. З моїх споминів. НМЛ. АТ-54888/15. Арк. 1.
9. Труш І. Творчий шлях художника. *Література і мистецтво*. Львів, 1940. № 2. С. 43–46.

10. Труш І. Про мистецтво і літературу. К. : Державне вид-во образотворчого мистецтва і музичної літератури, 1958. 130 с.

11. Ямаш Ю. Тема орієнту в живописі та фотографії Івана Труша. *Питання сходознавства в Україні* : тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2018. С. 138–140

12. Ямаш Ю. Польові дослідження єгипетських вакацій Івана Труша. *Другі читання пам'яті М. Біляшівського* : матеріали наукової конференції. 24–25 жовтня 2007 р. К. : Національний художній музей України, 2009. С. 270–275.

13. Basanez T. Ivan Trusz ein europaischer Maler aus der Ukraine. Duren. 1997. 183 s.